

Vereniging in de spotlights

Complexe verenigingen

Martijn van Steensel – Kandidaat-notaris

21 november 2018

Inleiding

- & **Verenigingsrecht veelal beperkte aantrekkingskracht**
- & **Onterecht, want:**
  - & Beperkte wetgeving = veel flexibiliteit
  - & Bijzondere (governance)verhoudingen = bijzondere dynamiek
  - & Bijzondere juridische uitdagingen
  - & Veel grote vereniging(sachtig)en in zowel de non-profit als de profit sfeer

Rabobank

Complexiteit

& Groei leidt tot complexiteit

- & Groei van aantal leden
- & Groei van (typen) activiteiten

& Verschillende organisatiemodellen

- & Vereniging met ledenraad (naast of i.p.v. een algemene vergadering)
- & Vereniging met afdelingen zonder rechtspersoonlijkheid
- & Vereniging met afdelingen met (beperkte of volledige) rechtspersoonlijkheid
- & Hybride organisatiemodellen

Forum voor Democratie breekt alle records qua ledenaantallen

*Van 1863 leden naar 22.884 leden
in één jaar tijd*

Nieuwkomer Forum voor Democratie breekt records in ledenaantallen. Dat blijkt uit een rondgang van het Nederlands Dagblad. De partij van Thierry Baudet zag het ledenaantal explosief stijgen van 1863 begin vorig jaar naar 22.884 nu.

Organen (i)

& Geen wettelijke definitie; definitie in literatuur

- & Een of meer natuurlijke of rechtspersonen
- & die krachtens een statutaire of wettelijke grondslag
- & optreden ter uitoefening van een statutaire of wettelijke omschreven taak
- & met beslissingsbevoegdheid t.a.v. uitoefening van toegekende taak

& Relevantie

- & Art. 2:8 lid 1 BW: organen en hun leden dienen zich jegens alle andere bij de organisatie betrokkenen te gedragen naar hetgeen door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd
- & Art. 2:14 BW: nietigheid van besluiten van organen
- & Art. 2:15 BW: vernietigbaarheid van besluiten van organen

Strijd moskeeën duurt voort

RUSWIJK • Surinaamse moskeeën in Zwolle en Lelystad zijn het voorwerp van een voortgaande juridische strijd rond de positie van Shah Ahmad Noorani Siddiqui, geestelijk leider van de World Islamic Mission (WIM). Deze week spelen zich voor de rechtbank in Zwolle en het gerechtshof in Arnhem nieuwe episodes af. Noorani ontsloeg in 1997 de in conflict geraakte moskeebestuurders en benoemde tegen de zin van een deel van de moskeegemeenschap een interim-bestuur. De rechtbank in Zwolle en het hof in Arnhem bekrachtigden het ontslag. De in Pakistan woonachtige geestelijk leider, die krachtens de statuten bindende adviezen kan geven, maakt zich volgens Goelab en de zijnen schuldig aan autoritair optreden. Ze beschuldigen hem van een anti-westerse en fundamentalistische houding. In Lelystad wilde het bestuur van de Stichting Islamitisch Sociaal-Cultureel Centrum voor Flevoland middels een statutenwijziging van de alleenheerschappij van Noorani af. De WIM stapte daarop naar de rechter.

Organen (ii)

& Wettelijk verplichte organen

- & Algemene vergadering
- & Bestuur
- & (Voor structuur-coops / structuur-OWMs): raad van commissarissen
- & (Afhankelijk van omvang evt. onderneming): Ondernemingsraad?

& Optionele wettelijke geregelde organen

- & Ledenraad (art. 2:39 lid 1 BW)
- & Afdelingen (art. 2:41a BW)

& Vrijheid om andere organen in te richten, mits:

- & Statutaire grondslag (dus niet bij reglement / besluit)
- & In beginsel kunnen organen alleen door leden worden bemand (vgl. art. 2:37-39 BW)
- & Met inachtneming van wettelijke bevoegdheidsverdeling
- & NB: basisbesluitvormingsregels in statuten; nadere uitwerking in reglement

Art. 2:37 lid 1 BW

Het bestuur wordt uit de leden benoemd. De statuten kunnen echter bepalen dat bestuurders ook buiten de leden kunnen worden benoemd.

Art. 2:38 lid 3 BW

De statuten kunnen bepalen dat personen die deel uitmaken van andere organen der vereniging en die geen lid zijn, in de algemene vergadering stemrecht kunnen uitoefenen.

Art. 2:39 lid 1 BW

De statuten kunnen bepalen dat de algemene vergadering zal bestaan uit afgevaardigden die door en uit de leden worden gekozen. (...) Artikel 38 lid 3 is van overeenkomstige toepassing op personen die deel uitmaken van andere organen der vereniging en die geen afgevaardigde zijn.

Vereniging met ledenraad (i)

& Ledenraad

- & Algemene vergadering bestaande uit:
  - & o.g.v. wet: afgevaardigden (van de leden)
  - & o.g.v. literatuur: evt. ook combinatie van leden en afgevaardigden (van de leden); doublures voorkomen!
- & Ledenraad kan in plaats van of naast de algemene vergadering bestaan
  - & Let op: bevoegdheidsverdeling en werking van art. 2:40 lid 1 BW

& Wettelijke kaders

- & Instelling ledenraad behoeft een statutaire basis
- & Hoofdpijnen van verkiezing en (de formule voor berekening van) het aantal afgevaardigden dienen statutair te worden vastgelegd
- & Verkiezing geschiedt door en uit de leden
- & Ieder lid moet middellijk of onmiddellijk kunnen deelnemen aan verkiezing
- & Bindende voordracht mogelijk (binnen de grenzen van art. 2:37 lid 4 BW)
- & Verkiezing buiten vergadering mogelijk, maar dan wel verplichte mogelijkheid tot kandidaatstelling

Art. 2:39 lid 1 BW

De statuten kunnen bepalen dat de algemene vergadering zal bestaan uit afgevaardigden die door en uit de leden worden gekozen. De wijze van verkiezing en het aantal van de afgevaardigden worden door de statuten geregeld; elk lid moet middellijk of onmiddellijk aan de verkiezing kunnen deelnemen. De leden 4 en 5 van artikel 37 zijn bij de verkiezing van overeenkomstige toepassing. Artikel 38 lid 3 is van overeenkomstige toepassing op personen die deel uitmaken van andere organen der vereniging en die geen afgevaardigde zijn.

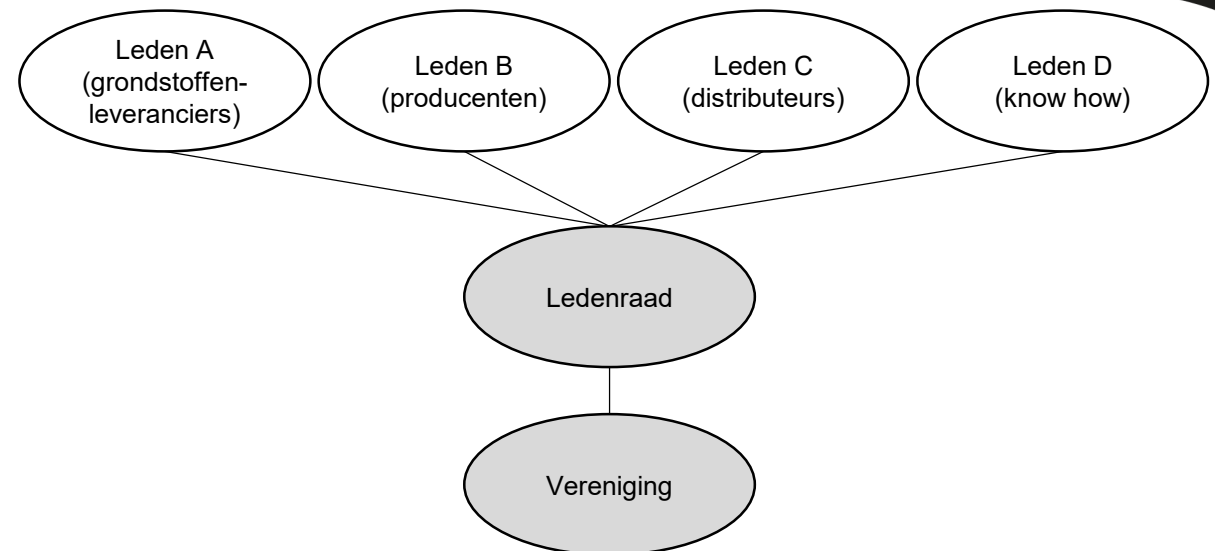
Art. 2:40 lid 1 BW

Aan de algemene vergadering komen in de vereniging alle bevoegdheden toe, die niet door de wet of de statuten aan andere organen zijn opgedragen.

Vereniging met ledenraad (ii)

& Aandachtspunten

- & Meervoudig stemrecht
  - & Hoofregel: one man, one vote
  - & Afwijken in statuten (dus niet bij reglement)
  - & Vast aantal of aan de hand van formule
  - & Grenzen (wel veto, niet eenzijdig doordrukken)
- & *Zonder of met* last en ruggespraak?
- & Gedifferentieerd uitbrengen van stemmen?
  - & Afhankelijk van onderwerp
  - & Afhankelijk van organisatiestructuur (achterban)
- & Rechtspersonen als afgevaardigden
  - & Wenselijk?
  - & Oplossingen?

Art. 2:38 lid 1 BW

Behoudens het in het volgende artikel bepaalde, hebben alle leden die niet geschorst zijn, toegang tot de algemene vergadering en hebben daar ieder één stem; een geschorst lid heeft toegang tot de vergadering waarin het besluit tot schorsing wordt behandeld, en is bevoegd daarover het woord te voeren. De statuten kunnen aan bepaalde leden meer dan één stem toekennen.

Afdelingen (i)

& Afdeling

- & Geen wettelijke definitie; beperkte wettelijke basis (art. 2:37 lid 5, 2:41a en 2:42 lid 2 BW)
- & Definitie in literatuur: “*Organisatorische eenheid binnen een hoofdvereniging, waarin leden van die hoofdvereniging zijn of kunnen zijn ingedeeld.*”
- & Indeling veelal geografisch en/of functioneel

& Ontstaan van afdelingen

- & Instelling van afdelingen behoeft een statutaire basis
- & Instelling van afdelingen kan in de statuten geschieden of krachtens besluit van een daartoe op grond van de statuten bevoegd orgaan
- & Wijze van indeling van leden (op grond van statutaire indeling, krachtens besluit van een orgaan of krachtens keuze van het lid)
- & Afdeling met rechtspersoonlijkheid:
  - & Informele of formele vereniging
  - & Vereniging ≠ (altijd) afdeling met rechtspersoonlijkheid; voldoen aan eisen van hoofdvereniging
  - & Aandachtspunt: verkrijging van lidmaatschap van afdeling-rechtspersoon

Afdelingen (ii)

& Organisatie van een afdeling zonder rechtspersoonlijkheid

- & In beginsel vrij
- & Als bestuur + ALV: dan is het bepaalde in art. 2:37-41 BW van overeenkomstige toepassing

& Organisatie van een afdeling met rechtspersoonlijkheid

- & In beginsel vrij
- & Behoudens statutaire eisen in hoofdvereniging

& Verhouding afdeling – hoofdvereniging

- & Afdeling zonder rp-heid: organisatie van afdeling afhankelijk van (de ruimte die) de statuten van de hoofdvereniging (laat aan de afdeling)
- & Afdeling met rp-heid: ieder eigen regels, maar naleving van bepaalde regels bepaalt of de vereniging kwalificeert als “afdeling”

Art. 2:41a BW

De artikelen 37-41 zijn van overeenkomstige toepassing op de afdelingen van een vereniging die geen rechtspersonen zijn en die een algemene vergadering en een bestuur hebben; hetgeen in die artikelen omtrent de statuten is bepaald, kan in een afdelingsreglement worden neergelegd.

Afdelingen (iii)

& Lidmaatschap van een afdeling

& Begin van het lidmaatschap:

- & Verschil tussen afdeling *met* en *zonder* rp-heid
- & Wet staat kwalitatief lidmaatschap niet toe
- & Statuten afdeling: aanmelding bij hoofdvereniging = aanmelding bij relevante afdeling
- & Statuten hoofdvereniging: aanmelding bij afdeling = aanmelding bij hoofdvereniging
- & Evt. gecombineerd met kwaliteitseisen om enkelvoudig lidmaatschap te voorkomen

& Einde van het lidmaatschap:

- & Verschil tussen afdeling *met* en *zonder* rp-heid
- & Einde lidmaatschap afdeling $\neq$ einde lidmaatschap hoofdvereniging
- & Opzegbaarheid o.g.v. overtreding kwaliteitseis (van dubbel lidmaatschap), evt. gecombineerd met statutaire instructiebevoegdheid hoofdvereniging of opzegbaarheid van lidmaatschap van afdeling

Art. 2:35 leden 1 en 2 BW

1. Het lidmaatschap eindigt:
  - a. door de dood van het lid, tenzij de statuten overgang krachtens erfrecht toelaten;
  - b. door opzegging door het lid;
  - c. door opzegging door de vereniging;
  - d. door ontzetting.
2. De vereniging kan het lidmaatschap opzeggen in de gevallen in de statuten genoemd, voorts wanneer een lid heeft opgehouden aan de vereisten door de statuten voor het lidmaatschap gesteld, te voldoen, alsook wanneer redelijkerwijs van de vereniging niet gevergd kan worden het lidmaatschap te laten voortduren. Tenzij de statuten dit aan een ander orgaan opdragen, geschiedt de opzegging door het bestuur.

Art. 2:41a BW

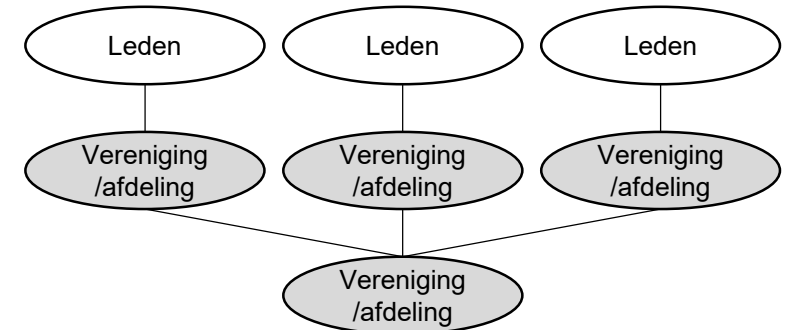
De artikelen 37-41 zijn van overeenkomstige toepassing op de afdelingen van een vereniging die geen rechtspersonen zijn en die een algemene vergadering en een bestuur hebben; hetgeen in die artikelen omtrent de statuten is bepaald, kan in een afdelingsreglement worden neergelegd.

Vereniging met afdelingen met rp-heid

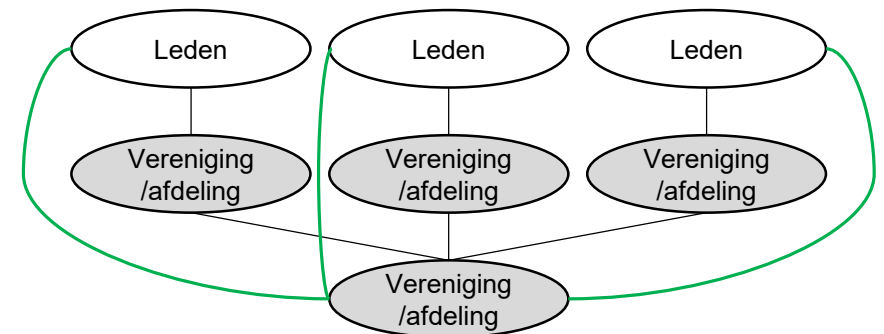
& Twee verschijningsvormen

- & Federatie (vereniging van verenigingen)
- & Vereniging met leden die tevens verenigd zijn in “sub”-verenigingen

Federatie

Vereniging met afdelingen-rp

Federatie

& Aandachtspunten

& Samenstelling van bestuur

- & Zonder nadere statutaire regeling wordt bestuur gevormd door rechtspersonen
- & Statutaire openstelling van bestuurslidmaatschap voor niet-leden, gecombineerd met kwaliteitseisen

& Samenstelling van algemene vergadering

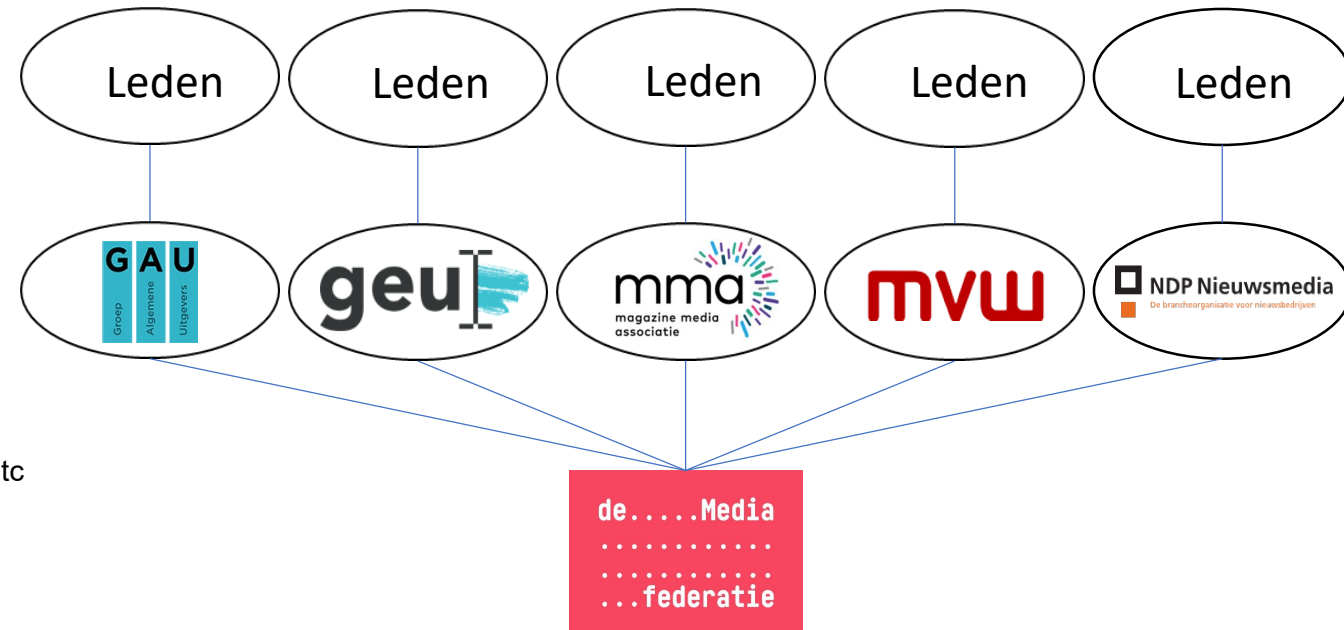
- & Continuïteit in vertegenwoordiging lid-rechtspersoon binnen ALV

& Stemverhoudingen

- & Meervoudig stemrecht via statutaire regeling
- & Aantal stemmen per lid afhankelijk van bijv. ledental, omzetcijfers, etc
- & Objectief bepaalbaar; peildatum
- & Uitdaging: doublures voorkomen

& Kwalitatief lidmaatschap?

- & Getrapte kwaliteitseisen gecombineerd met opzegbaarheid van lidmaatschap bij overtreding

Federatie

& Aandachtspunten

& Samenstelling van bestuur

- & Zonder nadere statutaire regeling wordt bestuur gevormd door rechtspersonen
- & Statutaire openstelling van bestuurslidmaatschap voor niet-leden, gecombineerd met kwaliteitseisen

& Samenstelling van algemene vergadering

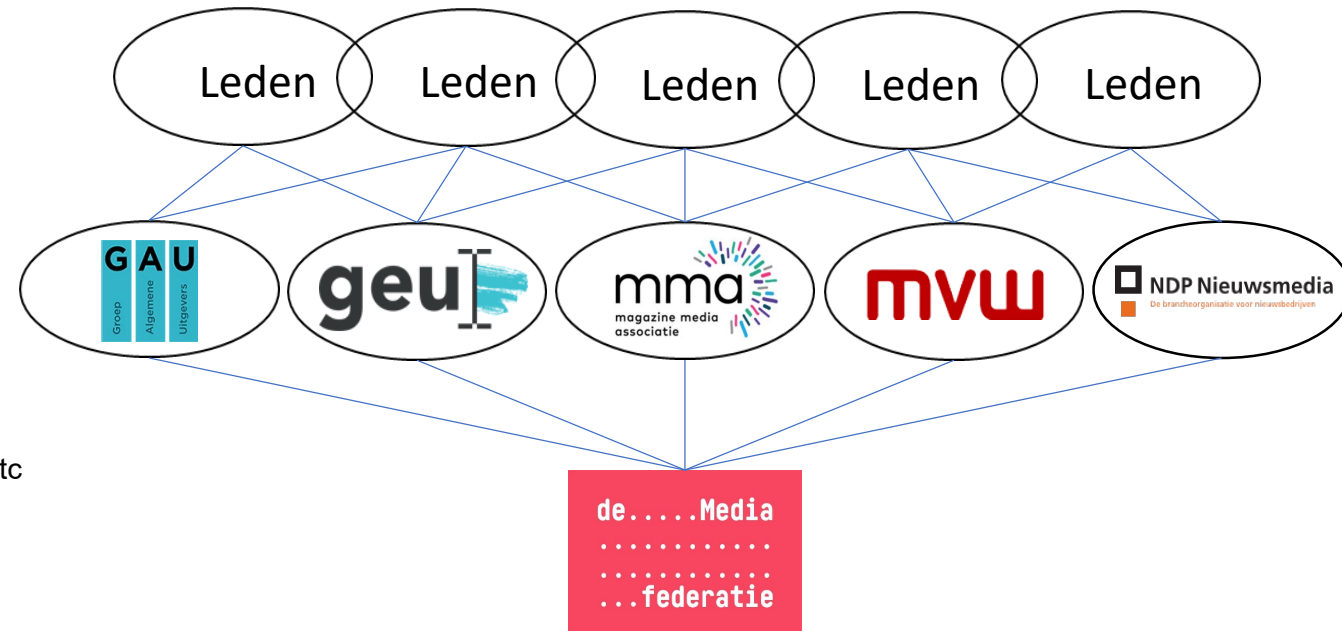
- & Continuïteit in vertegenwoordiging lid-rechtspersoon binnen ALV

& Stemverhoudingen

- & Meervoudig stemrecht via statutaire regeling
- & Aantal stemmen per lid afhankelijk van bijv. ledental, omzetcijfers, etc
- & Objectief bepaalbaar; peildatum
- & Uitdaging: doublures voorkomen

& Kwalitatief lidmaatschap?

- & Getrapte kwaliteitseisen gecombineerd met opzegbaarheid van lidmaatschap bij overtreding

Federatie

& Aandachtspunten

- & Samenstelling van bestuur
  - & Zonder nadere statutaire regeling wordt bestuur gevormd door rechtspersonen
  - & Statutaire openstelling van bestuurslidmaatschap voor niet-leden, gecombineerd met kwaliteitseisen
- & Samenstelling van algemene vergadering
  - & Continuïteit in vertegenwoordiging lid-rechtspersoon binnen ALV
- & Stemverhoudingen
  - & Meervoudig stemrecht via statutaire regeling
  - & Aantal stemmen per lid afhankelijk van bijv. ledental, omzetcijfers, etc
  - & Objectief bepaalbaar; peildatum
  - & Uitdaging: doublures voorkomen
- & Kwalitatief lidmaatschap?
  - & Getrapte kwaliteitseisen gecombineerd met opzegbaarheid van lidmaatschap bij overtreding

Art. 2:37 lid 1 BW

Het bestuur wordt uit de leden benoemd. De statuten kunnen echter bepalen dat bestuurders ook buiten de leden kunnen worden benoemd.

Art. 2:38 lid 1 BW

Behoudens het in het volgende artikel bepaalde, hebben alle leden die niet geschorst zijn, toegang tot de algemene vergadering en hebben daar ieder één stem; een geschorst lid heeft toegang tot de vergadering waarin het besluit tot schorsing wordt behandeld, en is bevoegd daarover het woord te voeren. De statuten kunnen aan bepaalde leden meer dan één stem toekennen.

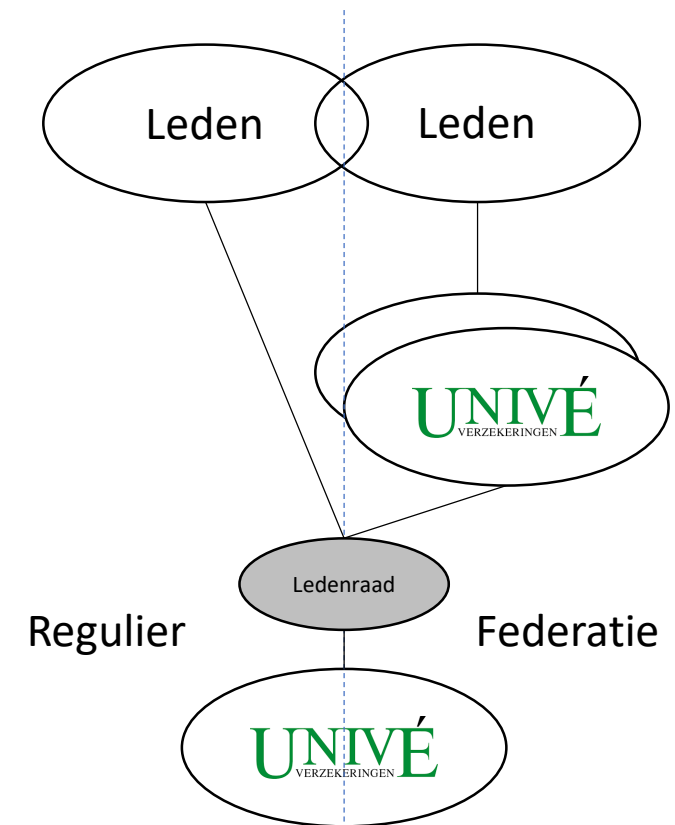
Hybride organisatiemodellen (i)

& Combinatie van de volgende organisatiemodellen

- & Federatie
- & Reguliere coöperatie
- & Ledenraad

& Aandachtspunten

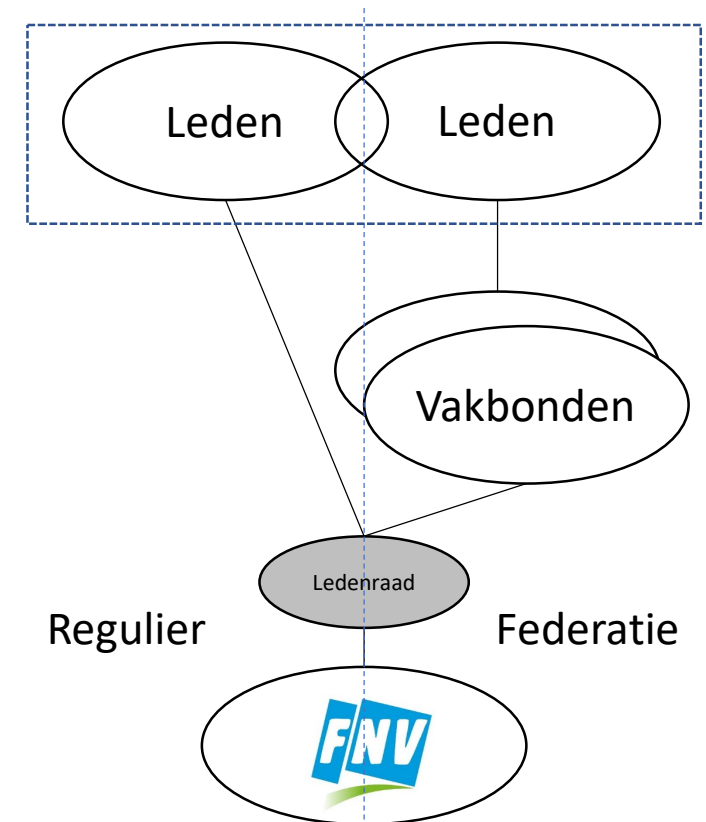
- & Samenstelling ledenraad
  - & Combinatie van afgevaardigden-natuurlijke personen en afgevaardigden-rechtspersonen
  - & Verdeling van zetels over beide typen afgevaardigden (vast aantal voor federatieve zijde en formule voor reguliere zijde)
  - & Verschillend verkiezingssysteem
- & Stemverhouding
  - & Verhouding tussen afgevaardigden-natuurlijke personen en afgevaardigden-rechtspersonen (formule; peildatum; afronding)

Hybride organisatiemodellen (ii)

& Benoeming van voorzitter

- & Voorzitter is boegbeeld van alle vakbondsleden
- & Benoeming bij voorkeur direct door alle directe en indirecte vakbondsleden
- & Hoofregel: Benoeming door ALV (of ledenraad)
- & Uitzondering: Benoeming (onder voorwaarden) evt. ook door derden
- & Maar:
  - & Hoofregel: wie benoemt, ontslaat/schorst
  - & Onduidelijk of uitzonderingen mogelijk zijn (i.e. of ontslag- c.q. schorsingsrecht ook aan een ander orgaan kan worden toegekend)
- & Oplossing: benoeming door ledenraad op voordracht van alle directe en indirecte vakbondsleden
  - & Voordracht kan ook door derden (of een combinatie van leden en derden)

Hybride organisatiemodellen (ii)

& Benoeming van voorzitter

- & Voorzitter is boegbeeld van alle vakbondsleden
- & Benoeming bij voorkeur direct door alle directe en indirecte vakbondsleden
- & Hoofregel: Benoeming door ALV (of ledenraad)
- & Uitzondering: Benoeming (onder voorwaarden) evt. ook door derden
- & Maar:
  - & Hoofregel: wie benoemt, ontslaat/schorst
  - & Onduidelijk of uitzonderingen mogelijk zijn (i.e. of ontslag - c.q. schorsingsrecht ook aan een ander orgaan kan worden toegekend)
- & Oplossing: benoeming door ledenraad op voordracht van alle directe en indirecte vakbondsleden
  - & Voordracht kan ook door derden (of een combinatie van leden en derden)

Art. 2:37 leden 2, 3 en 6 BW

2. De benoeming geschiedt door de algemene vergadering. De statuten kunnen de wijze van benoeming echter ook anders regelen, mits elk lid middellijk of onmiddellijk aan de stemming over de benoeming der bestuurders kan deelnemen.
3. De statuten kunnen bepalen, dat een of meer der bestuursleden, mits minder dan de helft, door andere personen dan de leden worden benoemd.
6. Een bestuurslid kan, ook al is hij voor een bepaalde tijd benoemd, te allen tijde door het orgaan dat hem heeft benoemd, worden ontslagen of geschorst. (...)

Vragen?

FOKKE & SUKKE

HOUDEN EEN ALGEMENE LEDENVERGADERING

IK STEL VOOR OM VOOR
ALLE LEDEN NOG EEN
BIERTJE TE HALEN!

VOORSTEL
AANGENOMEN!

